

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania C. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Kielcach
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 lipca 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 2 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 1939/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 25 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Kielcach odmówił ubezpieczonemu C. P. przyznania emerytury pomostowej, podnosząc, że na dzień 1 stycznia 2009 r. ubezpieczony nie udokumentował 15 lat pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.).

Wyrokiem z 15 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił odwołanie C. P. od powyższej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z 2 listopada 2021 r., oddalił apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd drugiej instancji zaznaczył, że poza sporem pozostawał fakt posiadania przez ubezpieczonego 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.). Sporem objęta była kwalifikacja prawna zatrudnienia ubezpieczonego w K. Zakładach Odlewniczych w K. w odniesieniu do okresu przypadającego od 1 sierpnia 1982 r. w kontekście spełnienia wymogu wynikającego z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, a także realizacji przesłanki określonej w art. 49 pkt 3 tej ustawy. Legitymowanie się 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291) oraz wydanego na podstawie tego przepisu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) nie jest bowiem wystarczające do przyznania emerytury pomostowej. Na mocy art. 49 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych nie ma podstaw prawnych do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze nie może być kwalifikowany jako okres pracy w warunkach szczególnych lub pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów.

Zebrany materiał dowodowy nie dawał, zdaniem Sąd Apelacyjny, podstaw do stwierdzenia, że w okresie zatrudnienia w K. w K. ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, określoną w załączniku nr 1 do tej ustawy, z wyjątkiem okresu od 19 listopada 1976 r. do 31 lipca 1982 r., kiedy to pracował jako formierz maszynowy na wydziale odlewni. Począwszy od 1 sierpnia 1982 r. rodzaj pełnionych przez odwołującego obowiązków pracowniczych uległ zmianie. W tym czasie ubezpieczony został przeniesiony z wydziału odlewni na wydział oczyszczalni, gdzie powierzono mu stanowisko służbowe kierowcy wózka „R.”. Niezależnie od tego, jaki wymiar czasu pracy ubezpieczony poświęcał na transport odlewów, nie budzi jakichkolwiek wątpliwości, że prace transportowe były przez niego realizowane stale, codziennie i nie stanowiły dodatku do prac szlifierskich lub malarskich, lecz wręcz przeciwnie należały do jego zasadniczych obowiązków służbowych. Ubezpieczony dysponuje świadectwem pracy potwierdzającym wykonywanie pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy

emerytalnej oraz powołanego wyżej rozporządzenia, niemniej jednak wskazane w tym świadectwie okresy nie mogą zostać zakwalifikowane do prac wymienionych w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Ubezpieczony nie realizował w pełnym dobowym wymiarze godzin prac bezpośrednio przy transportowaniu naczyń odlewniczych z płynnym, rozgrzanym materiałem (żeliwo, staliwo, metale nieżelazne i ich stopy) lub prac bezpośrednio przy ręcznej obróbce wykańczającej odlewy: usuwanie elementów układu wlewowego, ścinanie, szlifowanie powierzchni odlewów oraz ich malowanie na gorąco. W ramach czynności pełnionych w trakcie zatrudnienia na wydziale oczyszczalni zajmował się transportem gorących odlewów, a nie płynnego, rozgrzanego materiału, zaś prace łączące się ze szlifowaniem odlewów oraz ich malowaniem nie należały do jego podstawowych obowiązków służbowych.

Podsumowując, analizowany okres zatrudnienia od 1 sierpnia 1982 r. nie spełniał kryteriów kwalifikacyjnych pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie, zaskarżając wyrok w całości i opierając skargę kasacyjną na podstawach: 1) naruszenia prawa materialnego - art. 3 ust. 1 i 3 oraz ust. 4, 5 i 7, art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych; art. 5 k.c.; art. 18^{3c} k.p. oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze; oraz 2) naruszenia przepisów postępowania tj. art. 233 k.p.c.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie - o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji lub sądowi drugiej instancji. Ponadto wniesiono o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, powiększonych do maksymalnych stawek przewidzianych przepisami rozporządzenia określającego wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu.

Jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący wskazał na konieczność rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, „czy art. 5 Kodeksu cywilnego może znaleźć pomocnicze zastosowanie przy rozpatrywaniu spraw o przyznanie prawa do emerytur pomostowych”. Ponadto podniósł, że istnieje potrzeba dokonania wykładni sformułowania „praca w pełnym wymiarze czasu pracy”, bowiem jest to pojęcie nieostre. Ostatecznie wskazał na oczywistą zasadność skargi, przede wszystkim ze względu na rażącą niesprawiedliwość społeczną jaką spotyka skarżącego, ponieważ nawet częściowe zespolenie godzinowego czasu pracy pozwalałoby mu na nabycie uprawnień emerytalnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada jedynie wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania. Nie analizuje podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne.

Skarżący powołuje się na trzy podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jednakże żadna z nich nie została w sposób przekonujący wykazana we wniosku.

Odnosząc się do podnoszonych kwestii sprzeczności decyzji organu rentowego z zasadami współżycia społecznego bądź sprawiedliwości społecznej,

należy podkreślić, że Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie wyjaśniał, iż przepisy przewidujące prawo do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze są przepisami szczególnymi, ich wykładnia rozszerzająca jest niedopuszczalna, podlegają one wykładni ścisłej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 listopada 1999 r., II UKN 187/99, OSNAPIUS 2001 nr 4, poz. 121; wyrok z 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13-14, poz. 218). Do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p. Przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, podobnie jak przepisy rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mają charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może być łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Zarzut ten (nadużycia prawa podmiotowego, albo czynienia ze swego prawa podmiotowego użytku niezgodnego z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych musiałby być odniesiony do czynności organu rentowego, który - wydając decyzję - nie korzysta ze swoich praw podmiotowych (regulowanych prawem prywatnym - Kodeksem cywilnym lub Kodeksem pracy), lecz realizuje ustawowe kompetencje organu władzy publicznej. Z tych przyczyn zarzut naruszenia art. 5 k.c. jest niezasadny. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. nie ma zastosowania, zaś materialnoprawną podstawą świadczeń emerytalno-rentowych mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 19 czerwca 1986 r., II URN 96/86, Służba Pracownicza 1987 nr 3; z 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNAPIUS 1998 nr 15, poz. 465; z 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 597 - notka; z 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNAPIUS 2001 nr 9, poz. 321 - notka; z 16 stycznia 2020 r., II UK 190/18, LEX nr 2792256 czy postanowienie z 26 maja 1999 r., II UKN 670/98, LEX nr 1632246).

W tym stanie rzeczy, przedstawione zagadnienie prawne nie ma istotnego dla sprawy znaczenia, gdyż odnosi się do kwestii wyrażnie i jednolicie przesądzonej

przez Sąd Najwyższy. Nie można także uznać, aby skarga kasacyjna oparta głównie na zarzucie naruszenia art. 5 k.c. była oczywiście uzasadniona.

Skarżący podnosi również, że istnieje potrzeba dokonania wykładni sformułowania „praca w pełnym wymiarze czasu pracy”, bowiem jest to pojęcie nieostre. Okoliczność tą wiąże z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., przy czym w ogóle nie wykazuje tej przesłanki według zasad wypracowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, nie wskazując choćby na konkretny przepis prawny, którego wykładni się domaga.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest

uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Oczywiste jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia - mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Przesłanek tych nie spełnia sugerowana przez skarżącego potrzeba wykładni sformułowania „praca w szczególnych warunkach”. Na marginesie, w kontekście wątpliwości interpretacyjnych sugerowanych przez skarżącego, warto jedynie przypomnieć, że definicja pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze akcentuje długotrwałe wykonywanie takich prac, które to wykonywanie w miarę upływu lat i związanej z tym utratą adekwatnej sprawności psychofizycznej powoduje ograniczenia w możliwości jej efektywnego wykonywania, zmniejszając lub nawet uniemożliwiając zdolności do zarobkowania w tym szczególnym charakterze. Natomiast praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywana przez krótki okres lub w niepełnym wymiarze czasu pracy nie powoduje szybszej utraty zdolności do takiej pracy. Stąd też wymóg wykonywania takiej pracy w pełnym wymiarze czasu pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 listopada 2018 r., III UK 170/17, LEX nr 2578220; z 28 kwietnia 2021 r., III USKP 50/21, LEX nr 3269991).

Skarga kasacyjna nie jest także oczywiście uzasadniona, ponieważ we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania brak jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok Sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób

sprzeczny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Uzasadnienie wniosku w tym zakresie sprowadza się wyłącznie do polemiki ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji. Sam fakt, że jedna ze stron nie zgadza się z zapadłym wyrokiem nie świadczy natomiast o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Skoro skarżący oczywistą zasadność skargi wiąże z dokonaną przez Sąd drugiej instancji oceną materiału dowodowego oraz poczynionymi ustaleniami faktycznymi, to w istocie podejmuje jedynie niedopuszczalną w skardze kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.) próbę podważenia tych ustaleń faktycznych, co usuwa się spod kontroli kasacyjnej.

Wobec niewykazania przez skarżącego istnienia powołanych przesłanek przysądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ł.n]